

50. obletnica vrnitve risov v Slovenijo

Letos 2. marca smo praznovali 50-letnico prve naselitve risov v Slovenijo, ko so lovci in gozdarji v naše gozdove ponovno pripeljali rise. Uspešni naselitvi, ki se je kazala v večanju in širitvi populacije preko slovenskih meja, je zaradi nepovezanosti z drugimi risjimi populacijami sledilo parjenje v sorodstvu. Slednje bi lahko ponovno privedlo do izumrtja risa v Sloveniji, zato se danes v sklopu projekta LIFE Lynx ponovno doseljuje risa v Slovenijo in na Hrvaško.

V preteklosti je bil ris prisoten na območju celotne Slovenije, nakar je zaradi pomanjkanja plena, izgube življenjskega prostora in pretiranega lova izumrl. V želji po vrnitvi risov v Slovenijo so pred pol stoletja s Slovaške pripeljali šest risov. Po 46-dnevni karanteni so jim v večernih urah 2. marca 1973 odprli vrata obore in risi so se po dobrih sto letih vrnili v kočevske gozdove. Ta velik naravovarstven podvig se je izkazal za enega najuspešnejših v Evropi, saj se je populacija številčno okrepila in risi so se razširili tudi v sosednje države, v Italijo, Avstrijo, na Hrvaško ter

Bosno in Hercegovino. Obdobju širitve populacije je zaradi premajhnega števila izvornih živali in nepovezanosti z drugimi risjimi populacijami sledilo parjenje v sorodstvu in število risov je začelo zopet upadati.

Danes se s ciljem dolgoročne ohranitve risov v Sloveniji, na Hrvaškem in v Italiji ponovno izvaja velik naravovarstven projekt doselitve risa. V sklopu mednarodnega projekta LIFE Lynx se v letih 2017–2024 doseljuje rise na ozemlje Slovenije in Hrvaške. Doseljeni risi prihajajo iz stabilne risje populacije iz območja slovaških in romunskih Karpatov. Namen projekta je, da se v obstoječo populacijo vključi 14 risov. Do konca leta 2022 so s pomočjo lokalnih lovcev v slovenske gozdove izpustili 10 risov, pet pa jih je našlo novo domovanje na Hrvaškem. Od skupno petnajstih izpuščenih risov je status treh živali neznan. V okviru projekta bodo tako do aprila 2024 v Slovenijo in na Hrvaško izpustili še največ štiri rise, dva že čakata v karantenskih oborah, en na Slovaškem in drugi v Romuniji.

Slika 1: Risi pred izpustom v kočevske gozdove leta 1973. (foto: J. Gregori)

Gozdarstvo v času in prostoru

Projekt LIFE Lynx koordinira **Rok Černe** z Zavoda za gozdove Slovenije, ki je zelo zadovoljen s potekom projekta, predvsem z vključevanjem risov v alpskem delu populacije, kjer pred tem dalj časa niso zabeležili njihove stalne prisotnosti, in pojasni: *»Potrdili smo tudi že tri legla mladičev priseljenih risinj, kar kaže, da smo na dobri poti, da se bo v jugovzhodnih Alpah vzpostavila povezovalna populacija, ki bo dolgoročno omogočila povezavo naše populacije risa s sosednjimi populacijami v Alpah.«*

Pomembno vlogo pri današnji doselitvi imajo ponovno lovci, ki so vključeni v številne aktivnosti; poleg skrbi za doseljene rise pred izpustitvijo v naravo, so aktivno vključeni v spremljanje populacije z avtomatskimi kamerami, Lovska zveza Slovenije pa se zavzema tudi za izboljšanje preganjanja nezakonitega lova živali. **Lado Bradač**, predsednik Lovski zveze Slovenije: *»Slovenski lovci s svojim volonterskim delom že desetletja skrbimo za naravno okolje vseh živali in jih ohranjamo za naše zanamce. Ponosen sem, da gre Slovenija in slovensko lovstvo v smeri naravovarstva. Kot predstavnik več kot 20.000 lovcev v Sloveniji zagovarjam ničelno toleranco Lovski*

zveze Slovenije do nezakonitega ubijanja risov in drugih prostoživečih živali.«

Prizadevanja za ohranjanje narave vsako leto praznujemo v okviru Svetovnega dneva prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst, ki ga prav tako od leta 1973 praznujemo 3. marca in je najpomembnejši letni dogodek posvečen prostoživečim živalim in rastlinam. Letošnje praznovanje je potekalo pod sloganom *»Partnerstva za ohranjanje prostoživečih vrst«*, čemur se je pridružil tudi **Gregor Danev**, direktor Zavoda za gozdove Slovenije: *»Ponosni smo, da z raznovrstnimi ukrepi uspešno prispevamo k ohranjanju in obnovi biotske pestrosti slovenskih gozdov. Doselitev risov pomeni eno od velikih zgodb o uspehu, za kar se zahvaljujem vsem sodelujočim na Zavodu za gozdove Slovenije, projektnim partnerjem in prostovoljcem.«*

Projekt LIFE Lynx v večinskem deležu financira Evropska unija, v okviru LIFE programa, v Sloveniji pa ga sofinancira Ministrstvo za naravne vire in prostor. Vodilni partner projekta je Zavod za gozdove Slovenije, slovenski partnerji pa so Lovska zveza Slovenije, Univerza v Ljubljani in Zavod RS za varstvo narave.

Slika 2: Risji mladiči iz slovenskih Alp. (foto: LIFE Lynx)

Gozdarstvo v času in prostoru

Za vse, ki vas zanima več o prvi naselitvi risov v Slovenijo, so v Tehniškem muzeju Bistra pripravili razstavo z naslovom »Rod Štefe in Arpada«, ki je na ogled v gradu Žužemberk. <https://www.zuzemberk.si/grad-zuzemberk/>. Več informacij o projektu pa dobite na www.lifelynx.eu in life.lynx.eu@gmail.com.

Maja SEVER

Slika 3: Razstava o naselitvi risov leta 1973 je na ogled v gradu Žužemberk. (foto: Maja Sever, LIFE Lynx)

Slika 4: Lado Bradač, predsednik Lovske zveze Slovenije. (foto: S. Švigelj)

Slika 5: Rok Černe, koordinator projekta LIFE Lynx. (foto: P. Pičulin)